FAŞİZM

Dr. Murat SARICA

Rona AYBAY

İZLEM

FAŞİZM

Dr. Murat SARICA

Rona AYBAY

İkinci Bası — İstanbul 1965

Bu kitabın birinci basısı, İzlem Yayınevince 1962 yılında yapılmıştır.

FAŞİZM

İÇİNDEKİLER

Giriş 7

Birinci Bölüm

İTALYA'DA FAŞİZM

Faşizmin Doğuşu 13
Faşizmin Genel Çizgileri 25
Faşist Devlet ve Devlet Örgütü 47

Şef (Duçe) 49
Bakanlar Kurulu 52
Parlamento (Korporatif Meclis) 53
Büyük Faşist Meclisi 55
Korporasyonlar..... 56
Faşist Partisi G6

İkinci Bölüm

İTALYA DIŞINDA FAŞİZM

ALMANYA (Nasyonal - Sosyalizm) 65
İSPANYA (Frankizm) 75

Bibliyografya 78

G İ R İ Ş

Siyaset biliminde «Faşizm» in, biri dar, biri de geniş iki anlamı vardır. Geniş anlamda faşizm deyimi, marxist olmayan bütün modern diktatörlükleri kapsar. Dar anlamda faşizm ise, İtalya'da İkinci Dünya Savaşından önce ortaya çıkan rejime verilen addır.

O zamanlar, taraftarlarınca göklere çıkarılan « faşizm » bugün artık, yalnız kötüleme amacıyla kullanılan bir deyim olmuştur. Bugün, hiç bir rejim kendisinin faşist bir rejim olduğunu ileri sürmez, bu adı benimsemez. Günümüzde «Faşizm» sadece, sevilmeyen rejimleri kötülemek için başvurulan bir deyimdir.

Faşizm deyiminin tarihsel bir kaynağı vardır. Bu deyim Roma İmparatorluğu zamanında yüksek memurların koruyucularının ellerinde taşıdıkları baltalara verilen «fasces» adından türetilmiştir. Bu baltalar devlet iktidarının sembolü sayılıyordu, sapları ince sopalarla sarılıp, sıkıca bağlanmıştı. «Fasces» adından türetilen faşizm deyimi ile. İtalyan ulusunun bir otorite çevresinde sıkıca birleşip, toplanması belirtilmek istenmiştir.

Faşizmde, ulusun bir otorite çevresinde toplanması, bir şefin kesin egemenliği biçiminde ortaya çıkar. Bu bakımdan faşist rejim bir diktatörlüktür, de-

mokrasiye karşıdır. Ama, bilindiği gibi diktatörlüklerin de çeşitleri vardır. Bu yüzden, faşizmin hangi çeşit bir diktatörlük olduğu üzerinde biraz durmamız gerekiyor.

Siyaset biliminde, diktatörlükler, genel olarak ikiye ayrılırlar : Gerici diktatörlükler, ilerici diktatörlükler.

Gerici diktatörlüklerin amacı, içinde bulunulan ekonomik ve sosyal düzeni, zor kullanarak muhafaza etmektir. Buna karşılık ilerici diktatörlükler, temel yapısal devrimler yapmak amacındadırlar. Bu devrimleri elden geldiği kadar çabuk gerçekleştirmeye çalışırlar, ancak bu uğurda zor kullanırlar.

Diktatörlüklerin ilerici ve gerici olarak ayrılması karşısında, faşizmin durumu nedir? Faşizm hangi çeşitten bir diktatörlüktür?

Faşizm, bazı reformlara gitmiş olmakla birlikte, bugün batılı yazarlar faşizmin gerici tipte bir diktatörlük olduğunu belirtiyorlar.

Biz bu incelemede, daha çok, faşizmin dar anlamı üzerinde duracağız, yani İtalyan faşizmini incelemeğe çalışacağız. Bunu yaparken, geniş anlamda faşizmin de ana çizgilerini, faşizmi diğer politika öğretilerinden ayıran özellikleri ortaya koyacağımızı sanıyoruz.

Faşist rejimler, İtalya dışındaki ülkelerde değişik ölçülerde kendini göstermiştir. Özellikle, Al-

manya, Macaristan, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Avusturya, Yunanistan, İspanya ve Japonya'da İkinci Dünya Savaşından önce faşist rejimler ortaya çıkmıştır.

İncelememizin sonunda, İtalya dışındaki ülkelerde ortaya çıkan faşist rejimlerden ikisini kısaca, belirtmeye çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

İTALYA'A FAŞİZM

FAŞİZMİN DOĞUŞU

1914 -1915 yıllarında İtalya'da kendilerine * las-ci di combattimento » adını veren bir takım topluluklar ortaya çıkmıştı. Bu toplulukların amacı İtalya'nın Birinci Dünya Savaşma katılmasını sağlamaktı. Bunun için, İtalya'nın savaşa katılmasını istemeyenlere karşı zora başvuruyorlar ve karışıklıklar çıkarıyorlardı.

İtalya tarihinde 1893 de Sicilya'da «fasci» adı altında ortaya çıkan, sonuçsuz bir köylü hareketi de vardır. Ama faşizmin kaynağı, «fasci di combattimento» hareketidir. Italyanın Birinci Dünya Savaşına girmesini sağlamak için çalışan bu toplulukların yöneticilerinin çoğu, savaştan sonra faşizm hareketinin de yöneticileri olmuşlardır. Nitekim, sonradan İtalyan Faşizminin bir numaralı adamı olan Mussolini de bu topluluklarda çalışmıştı.

Mussolini, siyasete ilk olarak bir sosyalist partisi üyesi olarak atılmıştır. Mussolini, Sosyalist Partisi içinde kendine iyi bir yer sağlamış ve partinin başlıca gazetesi olan «Avanti» nin başyazarlığına kadar yükselmiştir.

1914 sıralarında Sosyalist Partisi Italyanın savaşa katılmasına karşı idi. Nitekim, Mussolini de

1914 Ağustosundan Ekimine kadar Sosyalist Partisinin harbe karşı açtığı kampanyaya katıldı. Ama daha sonra, Bolonya'daki bir parti toplantısında, İtalya'nın savaşa girmesinden yana olduğunu açıkladı. Mussolininin bu düşüncesine, Sosyalist Partisi içinde hemen hemen hiç kimse katılmamıştı. Bu durumda Mussolini'ye Sosyalist Partisinden istifa etmek düşüyordu. Mussolini de istifasını verdi.

Mussolini'yi, 15 Kasım 1914 de Popolo d'İtalia gazetesinin başında görüyoruz. Mussolini, Popolo d'İtalia'da yayınlanan yazılarıyla, İtalya'nın savaşa katılmasının yerinde olacağını savunuyordu. O sıralarda, Fransa ve İngiltere, İtalyanın kendi yanlarında savaşa katılmasını sağlamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu yüzden, Popolo d'İtalia gazetesinin Fransız sermayesiyle kurulduğu söylenir.

İtalya 25 Mayıs 1915 de Avusturya - Macaristan'a savaş ilân etti. Böylece Birinci Dünya Savaşma, İngiltere ve Fransanın yanında katılmış oldu.

Savaşın bitmesinden sonra, Mussolini eski askerleri, işsizleri, esnafları, bazı işçileri ve üniversite öğrencilerini yine fasci di combattimento'larda toplamıştı. Bu toplanmayı sağlayan etmenler, belirsiz bazı reform istekleri, aşırı milliyetçilik ve özellikle sosyalist-komünist hareketine karşı savaş düşüncesiydi.

Bu yıllar, İtaya için büyük güçlükler, sıkıntılar ve uzlaşmaz çekişmeler yıllarıydı. Savaş sonra -

sı, bir çok ekonomik sıkıntıar getirmiş, savaştan dönen eski askerler işsizlikle karşılaşmışlardı. Para değeri günden güne düşüyordu. Bu durum, işçilerle kapitalistler arasındaki çekişmeleri arttırıyor-du.

1848 tarihli Anayasanın sağladığı sınırlı monarşi ve liberal demokratik kurumların yetersizliği açıkça ortaya çıkmıştı.

Savaş sırasında, savaşın gereklerini sağlayabilmek için geniş bir üretime geçen endüstriyi barış ekonomisine uydurmak, çözümü çok güç bir sorundu. Öte yandan, İtalyanlar, uluslararası konferanslarda ileri sürdükleri isteklerin kabul edilmemiş olmasından dolayı da umutsuzluğa düşmüşlerdi. Bilindiği gibi, İtalya, müttefiklerin yanısıra Birinci Dünya Savaşma katılmıştı. Ama zaferde kendilerinin de bir payı olduğuna inanan İtalyanlar, barış konferanslarında ileri sürdükleri istekleri elde edememişlerdi. İtalyan halkı, savaşta müttefikleri olan Fransız ve İngilizlerin, barışta kendilerini aldattığına inanıyordu. İtalyanlara göre, İtalya savaşta zaferi sağlamış, ama barış konferanslarında yenilgiye uğramıştı.

İç ve dış politikada başarısızlığa uğrayan hükümetin otoritesi sarsılmıştı. Bütün bunlar, sosyalistlerin günden güne kuvvetlenmesine yol açıyordu. Çünkü, Sosyalist Partisi İtalyanın savaşa girme-

sine, baştan beri karşıydı. Savaşın getirdiği sıkıntılar, sosyalistleri haklı çıkarıyordu. Sosyalistler, Italyanın savaşta sanki bir yenilgiye uğramış olduğunu ve bu durumun Rusya'da olduğu gibi bir devrime yol açacağını ileri sürüyorlardı.

İtalyan Sosyalist Partisi, 1919 Kasımında yapılan genel seçimlerde büyük bir başarı sağladı. Sosyalist partisi gerçekte 500'ü aşan sandalyadan sadece 156 sini kazanmıştı ama, en çok oy alan ve en çok sandalyası olan parti de Sosyalist Partisi idi.

Sosyalist Partisi milletvekilleri Parlâmentonun ilk toplantısına, yakalarına birer kırmızı karanfil takarak girmişler ve Kral açış söylevini vermek üzere içeri girer girmez hepbirden dışarı çıkmışlardı.

Sosyalistler, devrimci tutumlarım her yerde gösteriyorlardı. 1920 yılının Eylülünde Kuzey İtalya'da işçilerin fabrikalara el koyması, başlamış bulunan karışıklığı daha da arttırdı. Yarım milyon işçi 600 fabrikayı ele geçirerek silâhlı koruyucularla sardılar, denetleme komisyonları kurdular. Bir İtalyan yazarı o çağı şöyle anlatıyor: «Bankerler, büyük endüstriciler ve büyük toprak sahipleri sosyal devrimi kurbanlık koyun gibi bekliyorlardı.»

Ama Sosyalistler için başarı ile başlryan, fabrikalara el koyma kampanyası başarısızlıkla sonuçlandı. Sosyalistler bu yolla iktidarı ele geçirememişler-di. Bu hareket artık elinden fırsatı kaçırmıştı. Sosyalist Partisi içinde bölünmeler ortaya çıktı. 1921

de Komünistler, 1922 de de Reformcular, Sosyalist Partisi içinde ayrı bölükler olarak görülüyorlardı.

Sosyalist Partisi, barışın kurulduğu 1918 yılından, emekçilerin fabrikalara el koyduğu 1920 Eylülüne kadar İtalyanın tek sağlam örgütlü ve halkça tutulan partisi olduğu halde, niçin iktidara gelememişti? Bunun nedenleri neydi?

İtalyan sosyalist yazarlarından Pietro Nenni, İtalyanın o sıralarda içinde bulunduğu durumu şöyle yorumlamakta ve Sosyalist Partisinin iktidara gelememesini şöyle açıklamaktadır: «Sosyalistler, ülkenin bütün ilerici ve halkçı güçlerini kendi çevrelerinde toplayabilecek yetenekten yoksun bulunuyorlardı. Emekçiler, geniş halk yığınlarının çıkarlarını temsil edecek ve öncü olabilecek olgunluğa erişememişlerdi. Sosyalist Partisi, kendini 1915 yılının polemik havasından kurtaramamıştı. Hâlâ, savaşa girmekten yana olanlar (interventista) ile tarafsızlıktan yana olanlar arasındaki çekişmeleri sürdürüyordu. Oysa savaş artık bitmiş, yeni sorunlar ortaya çıkmıştı.

Ayrıca, Sosyalist Partisinin gerçekleştirmek istediği şeyler konusunda belirli ve kesin bir programı da yoktu. Sosyalistlerin Reformcu kolu, Cumhuriyetin ve parlamanter bir demokrasinin kurulması dışında belirli bir istek ileri sürmüyordu. Bir grup sosyalistler ise, elde edilebilecek olan her şeyi koparmaktan yanaydılar. Bunlar Sosyalist Parti

nin Maximalist grubuydu. Maximalistler, proletarya diktatörlüğünü endüstri işçilerinin tek başlarına gerçekleştirebilecekleri gibi dogmatik bir görüş içindeydiler. Komünistler ise, gözlerini Moskova'ya çevirmişlerdi. İçinde bulundukları koşulları kavramaktan uzaktılar.

Öte yandan, endüstri işçileri ile tarım işçileri arasında da kuvvetli bağlar kurulamamıştı. Özellikle, endüstri işçileri ile yarıcılar ve küçük toprak sahipleri arasındaki bağlar yok gibiydi. Ülkenin kuzeyindeki ve güneyindeki hareketler birbirinden ayrı olarak gelişiyordu. Kısacası, sosyalist hareket birlikten yoksundu.

İtalyan sosyalistleri, liberal demokratik düzenin işlemesine engel olabilecek güçte olduklarını göstermişlerdi. Ama, bu düzeni yıkıp yerine yeni bir düzen de kuramıyorlardı, güçleri buna yetmiyordu.

Bu durumda, İtalyayı üçüncü bir çözüm yolu bekliyordu. Bu da sağcı bir diktatörlük getiren karşı-devrim olacaktı.»

Karşı - devrimi yapacak olan faşistler, bir sosyalist devrimi olacağı konusunda uyanan korkuları durmadan işliyorlardı. Faşistler, özellike, sosyalist devrimi korkusunun en yaygın olduğu orta sınıflar üzerinde etkili oluyorlar ve büyük sermayedarlardan yardım görüyorlardı.

İşçilerin fabrikalara el koyması karşısında hükümetin güttüğü politika bir «karışmama» politi-kasıydı. Bu arada, çoğu katolik olan işçilerin de başladıkları hareketi sonuna kadar götürmekten çekindikleri, devrimci gücü yitirdikleri göze çarpıyordu.

Bu olaylar işçi sınıfının devriminden korkan sınıfları birleştirmişti. Hükümet ve liberal burjuva çevreler, faşistlerin kuvvetlenmesini, sosyalist devrimi önleyecek bir çare olarak görüyorlar ve kendi yararlarına kullanmak istiyorlardı.

Faşizmin iktidara gelmesinin, hükümet otoritelerinin yardımı ve desteği ile olduğunu faşistler de kabul etmişlerdir. Özellikle, mahkemeler ve polİ3 örgütü, faşistlerin korkutma ve sindirme hareketlerini hoşgörü ile karşılamışlardır. 1920 de, liberal Gi-olitti kabinesi faşist saldırganlıklarının, sosyalist ve komünistlerin kuvvetini kıracağını düşünüyordu. Bu yüzden ordu kumandanlarının faşistlere silâh ve kamyon vermelerine ve emekli subayların onlara kumanda etmelerine göz yumdu.

O zamana kadar pek adları duyulmamış olan faşistler yavaş yavaş gelişmeye başladılar. Başlıca dayanakları komünizm korkusu olan faşistler, sürekli olarak korkutma hareketlerine girişiyorlardı. 1921 yılı Ocak ayında Bolonya'da Sosyalist Partisi merkezini basarak yaktılar. Bu olaydan ve polisin bu işe karışmamasından güven kazanan zengin **sınıf,** faşistlere yardımı daha da arttırdı.

Faşistler düzenli bir örgüt kurarak, yakıp-yıkmalarma devam ettiler ve güçleri günden güne arttı.

1919 da Parlamentoda bir tek üyesi olmayan faşistler, 1921 seçimlerinde 35 sandalya kazandılar. Bu büyük bir başarı değildi. Faşistler için de normal seçim yolları büyük bir önem taşımıyordu.

Faşistler için önemli olan, parlâmento dışı yollardı. Zor kullanarak ve korkutarak mahalli yönetimleri ele geçirmek onlar için daha önemliydi. Polisin göz yummasından yararlanan faşistler sosyalist toplantılarını dağıtıyor, sendika çalışmalarına engel oluyorlardı. Ayrıca, faşistler işçi sendikalarına sızmak yoluyla da başarı sağlıyorlardı.

O günlere değin az çok dağınık olarak çalışan faşistler, daha sıkı bir birlik kurabilmek için 1921 Kasımında Roma'da bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda, sıkı disiplinli «Ulusal Faşist Partisi» kuruldu.

Faşistler, orta sınıftan daha çok destek sağlayabilmek amacıyla bir program yayınladılar. Bu programda, üretimin arttırılması üzerinde duruluyor ve orta sınıfa verilen önem belirtiliyordu.

1921 Aralık ayında Bolonya'da bir komün meclisi toplantısında çıkan bir karışıklıkta, muhariplerin temsilcisi savaş sakatı Giordani tabancayla öldürüldü. Faşistler, Giordani'yi öldürenlerin sosyalistler olduğu düşüncesini yayarak, kendi güçlerini arttırmaya çalışıyorlardı.

Faşistlerin kuvvetli bir milis örgütü vardı. Silâhlı faşist milisleri heryerde korkutma ve sindirme hareketlerine girişiyorlardı.

Hükümet, düzeni sağlayamaz bir duruma girmişti. Faşistler, 1922 Ekiminde Roma'ya yürüyeceklerini bildirdiler. Binlerce faşist Roma'nın kuzeyinde Civitaveccia'da toplandılar.

Buna karşı, normal olarak parlâmento desteğini sağlamakta güçlük çeken Başbakan Facta güvenliği ve düzeni kurması için 28 Ekim günü parlâmentoda desteklendi. Hükümet, düzeni sağlamaya kararlı olduğunu belirten bir bildiri yayınladı. Bütün bakanların imzasını taşıyan bu bildiri Roma sokaklarında duvarlara yapıştırıldı.

Öte yandan, ajanslar sıkıyönetimin ilân edilmek üzere olduğunu ve bütün yönetimin askerî otoritelere geçeceğini de bildiriyorlardı.

Roma yürüyüşüne katılmayıp, Milano'da sonucu bekleyen Mussolini, hareketin başarıya ulaşamamasından kuşkulanmaya başlamıştı. Ama bir kaç saat içinde durum değişti. Çünkü, Kral, hükümetin düzenlediği sıkıyönetim kararnamesini imzalamaktan kaçınmıştı.

Bu durumda, Roma'ya yürüyecek faşistlerin önünde bir engel kalmamış oluyordu. 29 Ekimde 50 bin faşist milisi Roma'ya girdi. Roma vürüyüşü-nü yapan faşistler, altı generalin komutası altında bulunuyorlardı. Kral, hükümeti kurmak üzere Mus-

solini'yi çağırdı. Milano'da sonucu bekleyen Mus-solini, Kralın çağrısını alınca «yarın Italyanın bir kabinesi değil, bir hükümet olacaktır ! » diyerek bunu kabul etti. Mussolini, bu sözüyle, parlmanter rejimi ve onun bir öğesi olan kabineyi küçümsediğini gösteriyor, kendisinin sağlam ve güçlü bir «hükümet» kuracağını anlatmak istiyordu.

Mussolini'nin ilk kabinesinde sadece dört faşist bakan vardı. Mussolini kabinesi 90'a karşı 275 oyla güveni sağladı. Mussolini'nin ilk önemli yasa tasarısı, seçim yasasının değiştirilmesi konusunday-dı. Bu tasarıya göre, oyların en az % 25'ini almış olmak şartıyla, en fazla oy kazanan parti, meclisteki sandalyaların üçte ikisini elde etmiş olacaktı. Meclisteki sandalyaların geri kalan üçte biri aldıkları oy oranına göre, öbür partiler arasında paylaşılacaktı. Parlamento, bu tasarıyı kabul etti.

Meclisin feshi üzerine, 1924 Nisanında yeni genel seçimler yapıldı. Faşist Partisi bu seçimde, aktif propaganda ve parti milisinin yasa dışı çalışmalarının etkisiyle şaşırtıcı bir başarı sağladı. Faşistler oyların hemen hemen üçte ikisini aldılar. Ancak, faşistlerin sağladığı bu çoğunluk, muhalefet partileri milletvekillerinin Parlamentoda hükümeti tenkit etmelerine engel olamadı. Mussolini, bütün iktidarı hükümette toplamak istiyordu.

Parlamento'da faşistlerin bu isteklerine karşı koyan ve 1924 seçimlerinde yapılan yolsuzluklara

açıklayan milletvekilleri arasında özellikle sosyalist milletvekili Mateotti göze çarpıyordu. Mateotti, meclis kürsüsünde, faşist milletvekillerinin bütün sadırmalarına karşın seçimlerdeki yolsuzlukları parlak bir biçimde ortaya koydu. Seçimlerin yenilenmesini istedi.

1924 Haziranında Mateotti öldürüldü. Polis bu na seyirci kaldı.

Bu olay üzerine, İtalya'da yine karışıklıklar çıktı. Muhalefet grupları parlamentodan çekildiler.

Mussolini tutumunu sertleştiriyordu. Muhalefet arasında ayrılıklar çıkmasından da yararlanarak faşist yönetimi tam olarak gerçekleştirme yoluna girdi. Basma sansür konuldu, muhalefet ezildi.

1925 den başlayarak artık Mussolini'nin fiilen gerçekleşen diktatörlüğünü hukuken de gerçekleşti ren bir sıra yasa çıkarıldı. Ama, 1848 Anaya-sası ve krallık rejimi görünüşte yine yürürlükte kaldı.

Mussolininin 1929 da Katolik Kilisesi ile anlaşmayı gerçekleştirmesi faşizmin siyasî gücünü arttırdı. Faşizmle kilise arasındaki anlaşmazlık da böylece ortadan kalkmış oldu.

Faşist yönetim altında İtalya Habeşistana savaş açtı. Saldırganlık, faşist dış politikasının temel ilkesi oldu. İtalya, İkinci Dünya Savaşma Almanya-nm yanında katıldı.

ikinci Dünya Savaşının italya'nın yenilgisiyle sona ereceğinin açıkça belli olduğu bir sırada, 1943 de Mussolini görevden uzaklaştırıldı. Kral onun yerine Müttefiklerle İtalyanın teslim anlaşmasını yapan Mareşal Bodoglio'yu tâyin etti.

Mussolini, nezaret altına alındığı bir dağ otelinden Alman paraşütçülerince kaçırıldı. Almanların desteğiyle, İtalyanın kuzeyinde, başında Musso-lininin bulunduğu «Cumhuriyetçi Faşist Partisi» kuruldu. 1945 Nisanında, Mussoliniyi İtalyan partizanları ele geçirdiler ve öldürdüler.

Böylece, yirmi yıldan fazla bir süre İtalyayı tek başına yöneten Mussolini ortadan kalkmış oldu.

İkinci Dünya Savaşından sonra İtalya'da cumhuriyet kuruldu. 1948 îtalyan Anayasası Faşist Partisinin ne biçimde olursa olsun yeniden kurulması m yasak etti. Anayasanın «Geçici ve Son Hükümler» bölümündeki XII. maddesi faşist rejimin sorumlu şeflerinin, kanunla, beş yıllık bir süre için seçme ve seçilme haklarından yoksun bırakılabileceklerini de belirtmiştir.

FAŞİZMİN GENEL ÇİZGİLERİ

Faşizmin pek çok tanımı yapılmıştır. Bu tanımların çoğunun da birbirini tutmadığı görülür.

Çeşitli faşizm tanımlarına verilecek bir kaç örnek, bu bakımdan yararlı olacaktır.

Enciclopedia Italiana'nm «Faşizm» maddesinde Mussolini, faşizmi şöyle tanımlamıştı : «Faşizmin temeli devlet kavramıdır. Faşizmin temeli, devletin

karakteri, ödevi ve amacıdır. Faşizm, devleti bir salt varlık olarak görür. Bütün bireyler ve topluluklar devlet karşısında görece (nisbî) bir nitelik taşırlar... Faşizmden söz açmak, altık (zımnî) olarak devletten söz açmak demektir.»

Faşizmin yarı resmî sözcülerinden Luigi Villari, Encyclopedia Britannica'da faşizmden şöyle söz açıyordu: «Faşistlerin programı, diğer partilerin programlarımdan ayrılır. Çünkü, o sadece bir politika davranışı kuralı değil, aynı zamanda bir ahlâk yasasıdır.»

Guiseppe Prezolini adlı İtalyan yazarına göre «Faşizm, milliyetçi ve muhafazakâr eğilimlerin de etkisiyle, işçi sınıfının aşırı iddialarına ve kapitalistlerin küstahça zenginliklerine karşı orta sınıfların başkaldırmasıdır.»

Kitabında, Prezolini'nin tanımına yer veren Louis Roya, bu tanımlamanın, faşizmin gerçek yüzünü ortaya koyamadığını belirtiyor. Roya'ya göre, faşizmi anlayabilmek için Mussolini'nin kişiliğini de hesaba katmak gerekir. Ayrıca, faşizm, Prezolini'nin tanımlamasında belirttiğinin tersine, sistematik olarak işçi sınıfının karşısına çıkmamış, ilk başlarda devrimci gözükmüş ve işçilerin fabrikaları ele geçirmelerini -kızıl bayrak çekmemek şartıyla- hoş

görmüştür. Ayrıca faşizm kapitalizme karşı gelmemiş, kapitali savunmuş, onunla işbirliği yapmıştır. Faşistlerin, sadece dış politika tutumları açıktır, bu da saldırgan bir politikadır.

İngiliz yazarlarından Palme Dutt, faşistlerin? kendi sistemlerini savunmak ve tanımlamak için başvurdukları «sınıf kavgaları üzerine yükselmiş bir devlet», «başkalarına karşı ödevler», «yüksek bir yurttaşlık duygusu», «kişi yararından önce kamunun yararı» gibi sloganların, faşizmin gerçek yüzünü örtmek için ortaya atıldıklarım ileri sürer. Dutt'a göre, faşizm, ilk ortaya çıktığı sıralarda yığınların desteğini sağlamak için, karanlık bir biçimde anti-kapitalist propaganda yapmışsa da, gerçekte büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sermayedarlar ve endüstricilerce desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir.

Yukarıda verilen tanım örneklerinden de anlaşılacağı gibi, faşizmin genel çizgilerini belirtebilmek kolay değildir. Çünkü, faşizm hiçbir zaman derli toplu bir doktrin, belirli bir sosyal ve politik felsefe ile ortaya çıkmamıştır. Faşizmde felsefe, eylemin arkasından gelir; amacı, yapılıp bitmiş işleri açıklamak ve haklı göstermektir. Mussolini, faşizmin kesin doğmalardan çok, uygulama alanında gidilmeni gereken yolları gösterdiğini açıkça söylemiştir.

Faşizm hareketini doğuran, ortaklaşa amaçlar değil, ortaklaşa korku ve nefretlerdir. Özellikle, or-

ta ve yüksek sınıfların bir sosyalist devriminden korkmaları, halkın, sosyal sorunların demokratik düzen içinde çözülmesinden umudunu kesmesi ve sürekli bunalımlar faşizmi doğuran nedenler olmuştur.

Şerif Mardin'e göre «Faşizmin özelliklerinden biri de tarımla uğraşanların, işçi kütlelerinin ve aydınların hiç bir siyasal yönü ciddiye almamağa başladıkları bir ortamda gelişme olanakları bulmasıdır. Özellikle, aydınlar arasında gelip geçmiş bütün sosyal çözüm yollarına karşı duyulan küskünlük (bunların) yalın kuvvete ve savaşa tapmalarıyla sonuçlanmıştır... Servet düşmanlığı ve küskünlük faşizm içinde kendine kolayca tatmin yolları bulabilir.»

Faşizm, kendini doğuran nedenler arasında, ekonomik etmenlerin varlığını reddeder. Faşizm, ekonomik öğelerle «kirlenmemiş» bir yüksek ahlâk yolundan geldiğini ileri sürer. Oysa faşizm, kaynaklarının ve amaçlarının ekonomik olayların sonucu ol. ması bakımından, diğer siyasal akımlardan farklı değildir.

Faşizmi inceleyen yazarlar, bu hareketi bağlı gördükleri düşünürler üzerinde oybirliğine varamamışlardır. Genellikle, faşizmin Nietzche, Fichte, So-rel, Mauras ve Pareto gibi yazarlardan etkilendiği söylenebilir.

Faşizmin çok çeşitli düşünler ileri sürmüş olan yazarlardan yararlanmış olduğu bir gerçektir. Çünkü faşist felsefesi olarak ileri sürülen şey; çoğu zaman bilerek karanlıklaştırılmış, çeşitli kaynaklardan derlenmiş ve durumlara uydurulmaya çalışılmış düşüncelerdir. Faşizm, geçmişten öğeler alır, bunların birbiriyle uyuşup uyuşmamasına aldırmaz. Çelişmeye düşmekten çekinmeksizin, isterik bir tonda bütün bunları ileri sürer.

Faşizmin başlıca dayanakları, proletarya devrimi korkusu ve liberal demokrasinin dertlere çare olamayışıydı. Faşizmin yolunu bu iki ana fikir çizmiştir. Böylece faşizmin tutumu düşmanlarına göre ayarlanmıştır.

Faşizmin anti-kapitalist ve anti-komünist tutumu içinde, komünizm düşmanlığı ağır basmış, an-ti-kapitalizm sözde kalmıştır.

Faşist görüş içinde milliyetçilik de önemli bir yer tutmaktadır. İtalya'da milliyetçilik akımı, Roma İmparatorluğunun büyüklüğüne ve ihtişamına dayandırılmıştır. İtalyan faşizmine göre, İtalya yeniden bütün Akdenizi eline geçirmelidir. «Akdeniz bizim denizimizdir (mare nostrum) » sloganı ile dış politikada saldırgan amaçlar ortaya konmuştur.

Milliyetçiik duygusu, faşist ahlâkında bir çeşit romantizm biçiminde görülür. Bu ahlâkın öğeleri şefe bağlılık ve milliyetçiliğe dayanan bir kahramanlıktır. Kişi, milliyetçiliği ruhunda duyacak

ve bu uğurda kendini feda etmekten çekinmeyecektir.

Faşist milliyetçiliğinin bir görünüşü de güçlük anlarında bir takım mitoslar yaratarak, kabahati başkalarının üzerine -örneğin yahudiler, dış düşmanlar, azınlıklar, bozguncular, komünistler v.b. -atmasıdır. Böylece, kamu oyunun dikkati, güçlüklerin gerçek nedenleri üzerine değil de ilgisiz başka konulara çekilmiş olmaktadır. Faşist rejim, güçlüklerle karşılaştıkça bu yola sık sık başvurmuştur.

Faşizmin, yerleşmiş düzene karşı bir devrim mi. yoksa bu düzenin değişik bir yoldan savunulması mı olduğu, üzerinde durulması gereken bir sorundur.

Faşizm, toplumun siyasal ve ekonomik yapısın-na ne gibi değişiklikler getirmiştir?

İtalyan faşizmi, 1848 Anayasasını yürürlükten kaldırmış değildir. Bu anayasanın sağladığı siyasal kurumlar ve krallık, görünüşte yine yerinde kalmıştır. Ancak, hukukî bakımdan ve görünüşte 1848 Anayasasının yürürlükte bırakılmış olması, faşizmin tam anlamıyla bir diktatörlük rejimi kurmasına engel olmamıştır. Faşist partisi dışında bütün siyasal partiler kapatılmış, işçi hareketleri ezilmiş, kişi özgürlükleri ortadan kaldırılmıştır.

Bu dönemde, İtalya'da faşist partisinin ve onun içinde bir tek adamın (Duçe) egemenliği **tam ola-**

rak yürümüştür. Duçe, insan üstü, tanrısal bir yaratık olarak gösterilmiş, halk yığınlarını buna inan-dırabilmek için, propaganda alabildiğine kullanılmıştır. Propaganda, Faşist yönetimde çok önemli bir yer tutar. Fasitler çok çeşitli ve ince metodlarla halkı avlamayı başarmışlardır. Mussolini «Modern insan, kandırılmaya son derece elverişli bir yaratıktır» diyordu.

Faşist yönetimin, İtalyanın siyasal yapısında köklü bir değişiklik getirmiş olduğu açıkça görülmektedir. Buna karşılık, ekonomik ve sosyal alanda bir değişiklik getirip getirmediği sorunu, biraz daha karışık bir nitelik göstermektedir ve asıl önemli olan sorun da budur. Faşist yönetimin, kendinden önce işleyen üretim ilişkileri üzerinde ne gibi bir etkisi olmuştur?

Faşizmi, toplumun ekonomik yapısında köklü değişiklikler getiren bir rejim olarak mı, yoksa değişik bir görünüşte de olsa bu yapıyı sürdüren bıı rejim olarak mı görmek gerekir?

İleride de göreceğimiz gibi, faşizm toplumun ekonomik yapısına da bazı biçim değişiklikleri getirmiştir. İşçi ve patronları korporatif bir düzen içinde toplaması, 19. yüzyıl liberal ekonomi anlayışını bırakarak devlet müdahelesine yer vermesi, plancılığa önem vermesi gibi...

Ancak, bu değişiklikleri ekonomik yapının temelini değiştiren değişiklikler olarak değil, sadece biçim değişiklikleri **olarak görmek gerekir.**

Bu biçim değişiklikleri, sonuçta, çalışanların serbestçe örgütlenerek haklarını savunmalarına engel olmuş, buna karşılık sermayenin emek üzerinde kurduğu üstünlüğe engel olmamıştır.

Faşizmin bir temel değişiklik getirmemesi, iktidara geliş biçimiyle de açıklanabilir. Bilindiği gibi, faşizm bir orta sınıf hareketi olarak ortaya çıkmış, ama arkasında her zaman zengin sınıfın desteğini bulmuştur. Bu bakımdan, faşizm kendini iktidara getiren varlıklı sınıfa karşı sert hareketlere girişmemiştir. Faşizmi, anti-kapitalist bazı reformlara girişeceği düşünmesiyle desteklemiş olanlar, faşist yönetimin kurulmasından sonra yanıldıklarını anlamışlardır.

Bu bakımdan, faşizm bir « devrim » olarak görülmemektedir. Çünkü, kurulu düzenin, başka bii biçimde de olsa sürdürülmesi sonucunu doğurmuştur.

Faşistleri iktidara getiren «Roma Yürüyüşü» nü, iktidarın «fethi» olarak görmek doğru olmaz. Hükümetin çekingen davranması, sıkıyönetimin ilânından hemen sonra istifa etmesi, kralın sıkıyöne-netim kararnamesini imzalamaması yüzünden Ro-maya yürüyen karagömleklilerin önünde hiçbir engel kalmamıştı.

Yürüyüşün sonucunu Milano'da bekleyen Mus-solini, ancak kralın kendisini hükümeti kurmaya ça-

ğırmasından sonra Roma'ya geldi. Bu geliş, galip kuvvetlerinin başında yürüyen bir devrim önderinin gelişinden çok, kralın güvendiği bir politikacının gelişine benziyordu. Mussolini'nin kendisi « Roma Yürüyüşü » nü bir yataklı vagonda yapmıştır.

Öte yandan, Mussolinin iktidara gelişi anayasa yönünden de hukukî bir biçimde gerçekleştirilmek istenmiştir. Kralın, Mussolini'yi hükümeti kurmakla görevlendirmesi ve onun da parlamentodan güven oyu alması bu bakımdan önemlidir.

Sonuç olarak, faşist hareketin köklü bir değişme değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidarının bir elden öbür ele geçişi olduğu söylenebilir.

Bu el değiştirme sonunda, liberal demokrasinin yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzen, demokratik kurumların kendi aleyhine yarattığı tehlikelerden kurtulmuş olarak sürdürülmüştür. Çünkü, totaliter rejim, işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına başvurmuş, buna karşılık varlıklı sınıflara dokunmamıştır.

Faşizm, iktidara gelmesinden önceki dönemde; korkutma, kanunsuz mücadele yolları, anti-parl-manterizm ve demagoji gibi ilkelere dayanmıştır. Faşizm, iktidara geçip, diktatörlüğünü gerçekleştirdikten sonra bütün diğer partilerin ve örgütlerin ezilmesini sağlamıştır. Bu arada özellikle bağımsız

İŞÇİ örgütlerinin şiddetle ortadan kaldırılmasına önem verilmiştir. İktidarda bulunduğu sürece, korkutmaya dayanan faşist devlet bir « totaliter» devlettir.

Bu totaliter devlet karşısında insan kişiliğinin değeri nedir? Faşizme göre, bireyler birer hücredir. Birleşerek grubu ortaya çıkarırlar, önemli olan hücreler değil gruptur. Birey, kollektiviteye feda edilmelidir.

Faşizm, devlet kavramının yüceltilmesine çok önem verir. Devletin üzerinde hiç bir şey yoktur. Böylece faşizm bütün siyasal özgürlükleri ortadan kaldırmaktadır.

Ancak, faşizme göre insan spiritüel bir varlıktır. Mussolini « faşizm, dinî bir kavramdır, onda insanın yüksek bir kanunla, bir objektif irade ile sıkı bir ilişkisi vardır. Bu irade kişiyi aşar ve ruhanî bil toplum içinde onu bilinçli bir üye durumuna yüceltir » diyor. Böylece kişi, aşağılık mutluluk isteği ve rahatlık düşüncelernden uzaklaşarak kahramanlık yapabilir, kendini feda edebilir.

Faşizm, mutluluk yerine ödevi, özgürlük yerine otorite ve disiplini, eşitlik yerine hiyerarşiyi, nicelik yerine niteliği koyuyor.

Mussolini'ye göre, faşizm ciddiye alınabilecek tek Özgürlükten, yani devletin özgürlüğünden ve kişinin devlete bağlı olarak sağlayabileceği özgürlük-

ten yanadır. Devletin kuvvetlenmesi sonucunda, iktidarın artmasından kişiler de yararlanırlar. Böylece, kişilerin çalışma alanları genişler. Yoksa, devlete karşı ileri sürülecek bir özgürlük söz konusu olamaz.

Kişinin görevi, kendisini ulusal bilincin yüksekliklerine ulaştırmak ve onun içinde kendi kimliğini bütünüyle unutmaktır. Kişisel haklar, ancak devletin isterleriyle gelişmediği ölçüde söz konusu olabilir. Devletin dışında kişi söz konusu olamayacağı gibi, herhangi bir grup - siyasal partiler, sendikalar, sosyal sınıflar - da söz konusu olamaz.

Topluluk ve onu temsil eden devlet her alana karışabilir. Ancak, faşizmin uygulanmasında, devletin karışması en geniş bir biçimde, siyasal alanda görülmüştür. Buna karşılık, ekonomik alanda devletin karışması daha küçük bir ölçüdedir. Faşist rejimde, aslolan özel girişimdir.

Büyük Faşist Meclisince 21 Nisan 1927 de kabul edilen Çalışma Bildirisinin (Carta del Lavaro) 7. maddesine göre, « özel girişim (hususî teşebbüs) ulusal çıkarların sağlanmasında en etkili ve yararlı araçtır » . Ancak, yine aynı bildiriye göre, « üretim ulusal bir görev olduğu için girişimciler, üretimin yönetiminden devlete karşı sorumludurlar.»

Çalışma Bildirisi 9. maddesiyle, devlet müdahalesinin hangi durumlarda söz konusu olabileceğini de belirtmiştir. Bu maddeye göre, « devletin üretime

müdahalesi, ancak, özel girişimin olmadığı, ya da, yetersiz kaldığı durumlarda, ya da, özel girişimin devletin politik çıkarlarına karşı gelmesinde söz konusu olur. »

Aynı maddeye göre, devlet müdahalesi, kontrol, teşvik ve yardım ve gerekirse doğrudan doğruya yönetme biçimlerinde olabilir.

Faşizm, sınıflar arasındaki bütün çelişmeleri ortadan kaldırdığını ileri sürer. Faşizmin ekonomik ve sosyal görüşüne göre, devlet otoritesi bütün eko nomik grupların çıkarlarını uzlaştıracaktır. Toplu mun bütün istekleri faşist partisinde ifade edilecek, bu istekler devletçe gerçekleştirilecektir. İş gücü ile sermaye, endüstri ile tarım, ulusu daha güçlü yapa cak bir « ulusal uyuşum (armoni) » içinde gelişe cektir,

Ancak, anglo - sakson yazarlarından G.H. Sabi-ne'in de belirttiği gibi, faşist yönetimin, ulusal gelirde köklü bir re - distribüsyon (ulusal gelirin yeniniden dağıtımını) yapacak bir girişimi olmamıştır. Faşist yönetimde büyük tarım ve endüstrinin küçük iş adamları ve işçilerden daha çok kazandıkları bir gerçektir.

Fransız kamu hukuku profesörlerinden Vedel, faşizmin siyasal alanda diktatörlüğe vardığını belirttikten sonra, fazimin ekonomik alanda ancak bü'-yük kapitalin izin verdiği ölçüde devletçi olduğunu belirtiyor.

Faşist görüşte işçi - patron, sermayedar - emekçi gibi ayrımların örtülmesi için, bunların hepsine birden « üretimciler » denilmiş ve bunlar « üretimciler birliği» içinde birleştirilmişlerdir. Bu birleştirmeyi gerçekleştirecek araç da korporasyonlardır. Böylece, îaşizm, emek ile sermaye arasındaki, temeli ekonomik olan bir çelişmeyi, hukukî yollarla çözmeğe Çalışmaktadır. Ancak, böyle bir çözüm yolu, temel ekonomik çelişmeyi çözmeye yetmemekte, sadece belirtilerini örtmeye çalışmaktadır. İşçilerin serbestçe örgütlenmelerine de engel olması yüzünden bu sistem, sonunda sermayenin bir baskı aracı olmaktan ileri geçmemektedir.

Faşist ekonomi politikasının en açık bir özelliği, dış politikadaki saldırgan amaçların gerçekleşmesi için bir savaş ekonomisi kurmuş olmasıdır. İtalyan ekonomisi, özellikle 1935 yılından başlıyarak tam bir savaş ekonomisi haline girmişti.

Faşizmin tarım politikası küçük toprak sahiplerine dayandırılmak istenmiştir. Ancak, bu politika, büyük tarım işletmelerinin de varlıklarım tanımıştır. Büyük işletmeler, modern üretim metodlarına uygun olarak çalıştıkları sürece devlet bunlara müdahale etmez. Devlet, ancak sahipleri başında bulunmayan ve iyi işletilmeyen topraklara el koyabileceğini açıklamıştır.

Faşistler, küçük toprak sahiplerine dayanmakla, köylerde sosyalizmle savaşmayı düşünmüşlerdi.

Ama, İkinci Dünya Savaşı sonunda İtalya'nın özellikle güney bölgesindeki topraksız köylü sayısının çokluğu, Faşist toprak politikasının başarı sağlamadığını göstermiştir.

İtalyan Faşizmi, tarım üretiminin savaşçı amaçlarına uygun bir biçimde yönetilmesine önem vermiştir. Süt, şarap ve zeytinyağı yerine buğday üretimini arttırmak için « buğday savaşı » adı altında bir kampanya açılmış ve bu, İtalyan halkı için birçok sıkıntılara yol açmıştır.

Faşizmin, demokrasiyi ve sosyalizmi kendine başlıca düşman olarak gördüğünü belirtmiştik. Faşizm, bu başlıca düşmanlarına karşı, ne gibi eleştirmelerle ortaya çıkmakta, ne gibi kanıtlar ileri sürmektedir?

Faşizm, demokrasi ilkelerine toptan karşıdır. Bunların başında seçim ilkesi gelir. Faşist görüş, bir aptal insanla, akıllı keşinin, bilgisizle aydının eşit oy hakkı olmasını kabul etmez. Faşizme göre, matematik bir demokrasi saçmalıktan başka bir şey değildir.

Faşizm, genel olarak yurtdaşlar arasındaki eşitliğe karşı olduğu gibi, kadın - erkek eşitliğine de karşıdır. Örneğin, Mussolini, kadınların üniversitelerde felsefe öğrenimi yapmalarını yasak etmiştir.

Faşizme göre, iktidar halktan gelmez, iktidar halkın üstün iyiliğini sağlayanların ellerinde bulun-

malıdır. Çünkü faşizme göre kişiler, gerçek çıkarlarının ne olduğunu kavrayamazlar. Bu yüzden, ulusal çıkarların belirtilmesi ve sağlanması ancak seçkinler eliyle başarılabilir. Bir yığın olarak insanlar, hiç bir zaman, basit ve değersiz isteklerinin üzerine yükselemezler. Yığınların yüksek hedeflere varabilmelerinin bir tek yolu vardır. Yığınlar, kendilerini tarihi yaratacak seçkin büyük önderlere bağla-malıdırlar. Bu seçkinler, ya da tarihsel gelişme sonucunda ulusa tanrısal bir kuvvetçe bağışlanmış bir tek seçkin, devlete tam anlamıyla hâkim olmalıdır. Bu düşünün sonucu olarak, ulusun gerçek çıkarlarını benliğinde duyan önderin yanında, parlamento önemini yitirmiştir. Mussoliniye göre, parlamentonun iktidarının, yürütme organından çok olması, bir devletin çökme belirtisidir. Ama, faşizm parlemante-rizmi ve partiler arasındaki politika oyunlarını küçük görmekle birlikte, parlamentonun zayıflığından yararlanmasını da bilmiştir.

Faşizm, hükümeti parlamentonun bir aracı olarak görmez. Faşistlere göre, faşist rejim hükümeti bir araç durumundan « kurtarmıştır. » Yürütene organı bir yandan, parlamentonun denetimi dışında bırakılmış, öte yandan da tek bir tanrısal adamın xam egemenliği altına konulmuştur. Bu tek adam, birçok bakanlığı yürütür, ulusun yanılmaz yol göstericisi ve önderidir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi faşizm, kişiler

arasında eşitlik düşüncesine karşıdır. Faşizme göre, bir takım insanlar buyurmak, diğerleri de bu buyruklara uymak için yaratılmışlardır. Kendi özel çıkarlarının sağlanmasıyla uğraşmakta olan milyonlarca yurtdaş arasında dağılıp, parçalanmış bulunan halk egemenliği canlı bir yönetime temel olamaz. Gerçek canlı bir yönetim, ancak sınırlı sayıda kişilerin egemenliği yoluyla sağlanabilir.

Faşizme göre, parlemanter sistem, dinamik bir yönetimi sağlayamaz. Dinamik bir devlet, hızlı çalışabilen, güven veren, birliği sağlayan, bilinçli ve sorumluluk duygusu olan devlettir. Bu dinamik devleti de ancak faşizm getirebilir: Faşizmin sloganı « lâf yok, iş var !» dır.

Yukarıda da görüldüğü gibi, faşizm parlemanter yolların, toplum içindeki ekonomik, siyasal ve sosyal sorunları çözmekte yetersiz kaldığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan, faşizmin parlemanter yollara düşman oluşu, kendisini yaratan ortamın bir sonucudur.

Faşist yönetim, halk egemenliğini ve seçimleri reddeder. Ama iktidarının meşru bir temele dayandığını belirtebilmek amacıyla plebisite başvurur. Faşist rejim, iktidara geldikten sonra, halktan rejimi için evet veya hayır demesini ister. Ama, ta Na-polyon Bonapart'tan beri, otoriter rejimlerce başvurulan bu usul, hiçbir zaman iktidardakilerin aleyhine sonuç vermemiştir. Çünkü, tek yanlı propa-

ganda ve iktidardakilerin yaptığı baskı, sonucun iktidar lehine olmasını kolayca sağlamıştır. Halk için « evet» demekten başka bir yol yoktur. Çünkü, halka başka bir çözüm yolu sunulmamaktadır.

Görüldüğü gibi, faşizm parlmanter rejimin temel ilkeleri olan halk egemenliği, seçim, kuvvetler ayrılığı;, siyasal partiler, özgür tartışma gibi ilke ve kurumlan açıkça reddetmektedir.

Faşizmin sosyalizme de karşı olduğunu belirtmiştik. Faşizmin ortaya çıkmasında sosyalizme karşı düşmanlık önemli bir etken olmuştur.

Faşizm ve nasyonal sosyalizm, sefaletin, açlığın, işsizliğin yarattığı bunalımın sonucunda ortaya çıkmışlardır. Köklerinde, liberalizme karşı doğan umutsuzluğun ve direnmenin bulunduğunu unutmamak gerekir. Bu öğretilere göre, ekonomik çıkarların başıboşluğu ve özgür yarışma (serbest rekabet) ancak büyük yıkımlar getirir. Nasyonal sosyalizme göre, kurtuluş ancak yeni bir sosyalizmde, faşizme göre ise korporatizmdedir. Bu rejimlerin amacı toplumun içindeki sınıfları karşı karşıya getirmek değil, birarada yaşamalarım, ulusal topluluk içinde kaynaşmalarını sağlamaktır.

Sosyalizmin işçi sınıfına dayanarak gerçekleştirilecek devrimle, kamulaştırmaya giderek sonunda özel girişimi ortadan kaldırmak istemesine karşılık, faşizm emekle sermayeyi aynı örgüt içinde kaynaştırmak amacındadır. Ancak, faşizmin uygu-

laması, bu kaynaşmanın sonucunda sermayenin, işçi sınıfı aleyhine kazançlı çıktığını göstermiştir.

Faşizme göre, sosyalist bir takım ilkeler uygulanacaksa, bunlar uluslarası niteliğinden ve sınıflar arasındaki savaş fikrinden temizlenerek uygulanmalıdır. Nasyonal Sosyalizm veya faşizm, materyalist değil, idealisttir. Bu görüşlere göre, sınıflar arası savaşın yerini ulusal birlik almalıdır.

Mussolini, bir yazısında « faşizm, tarihsel gelişimi sınıflar arasındaki savaşa bağlayan ve böylece tarihin akışını durduran sosyalizme karşıdır. Sosyalizmi bu biçimde anlayanlar, sınıfları tek bir ekonomik ve ahlâkî gerçek olarak gören devletin birliğini görmezlikten geliyorlar. » demektir.

Faşizme göre devlet, sol akımların ileri sürdüğü gibi, egemen sınıfın yönetimini sağlayan bir araç değil, ulusal birliğin en yüksek bir belirtisidir. Öte yandan, faşizm devleti sosyalistlerin düşündükleri gibi ileride ortadan kalkacak bir örgüt olarak değil, ölümsüz bir gerçek olarak görür.

Fransız Ansiklopedisinin, Modern Devlet cildinde, modern diktatörlüklerin ekonomik ve sosyal yönden incelenmesini yapan Fransız tarihçilerinden Lu-cien Fevbre bu diktatörlükleri şöyle anlatmaktadır : « Diktatörlük rejimleri, (faşizm, nasyonal sosyalizm v.b.) sınıf kavgasını ortadan kaldıracaklarını ileri sürmüşler ve bu yüzden siyasal partileri ortadan kaldırmışlardır. Ancak, bunu yapmakla ekonomik ve

sosyal gerçeklerin ortadan kaldırılması sağlanmış olmaz.

Bu durumu, şöyle ele alalım ; bir kere ulusal gelirin dağıtımında devlet, bütün sınıfların üzerinde olduğu için, onun dediği olacaktır. Ama, devlet bu dağıtımı hangi ilkelere uyarak sağlayacaktır? Bu soruya, ulusal çıkar (millî menfaat) prensibine uyarak diye cevap verilir. Burada ulusal çıkar, genel olarak, bütün yurtdaşların çıkarı demektir. Bu herkesçe bilinen çok sade bir formüldür.

Ancak, devlet için, genel çıkar, devletin çıkarı demektir. Ulusal çıkar için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Çünkü, totaliter görüşe göre, devlet millet demektir. Devletin yönetimi, bir tek kişinin elindeyse, genel çıkar, bu tek adamın çıkarı demek olur. Bu adam, eline geçirdiği iktidarı sürdürmek ister. Öte yandan, bu iktidarı her zaman elinden kaçırmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. İktidarı elinden kaçırmamak için ödünler (tâvizler) vermeye başlar. Dış görünüşte devrimci görünmeye çalışırsa da, iktidarını yürütebilmek amacıyla, içinde bulunduğu koşullara uymak için, elinden geleni yapar. Yerleşmiş düzenin baskı grupları[1], diktatör üzerinde ön plânda rol oynarlar.

Diktatör, bir gün, ortadan kaldıramadığı sermayeden yanadır, başka gün emekçilere eğilir gibi yapar. Ama asıl amacı, ekonomik ve sosyal düzende bir değişiklik yapmadan, iktidarda kalmaktır.

Totaliter rejimlerin iktidara gelişinde, ekonomik bakımdan zayıf olan sınıflar, büyük rol oynamışlardır. Bunlar, aydınlar, memurlar, küçük tüccarlar, esnaflar ve bir kısım emekçilerdir.

Ancak, totaliter rejimlerin iktidara gelişinde rol oynayan bu sınıflar, rejim kurulduktan sonra rollerini sürdürememişlerdir. Çünkü, kaba kuvvete dayanan kavgalar sona erince, ekonomik yönden kuvvetli olanların yükselmesi ve zayıfların inmesi bir doğal kuraldır.

Bu diktatörlükler, karşılarındaki kuvvetli örgütleri yendikten sonra, sözlerini geçirebilmek için ayrıca örgütlenmeye gereksinim duymayan çevrelerin etkisi altında kalmaktadırlar. Bunlar, yüksek malî çevreler, büyük endüstri ve ordudur. Bu çevreler en küçük fırsatlardan yararlanarak totaliter rejimlerde devletle işbirliği yapmışlar, rejimin ekonomik politikasına yön vermeye başlamışlardır. »

Görüldüğü gibi, faşizm yalnız bir tek ülkede belirli koşulların gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkmış bir hareket olarak ele alınmamalıdır. Faşizm, belirli koşulların bir araya gelmesiyle, her ülke için söz konusu olabilecek bir rejimdir.

1924 seçimlerinde, faşistlerin yaptıkları yolsuzlukları parlamentoda açıklayan ve faşistlerce öldürülen sosyalist milletvekili Matteotti, Brüksel'de yapılan bir sosyalist toplantısında şöyle diyordu :

« İtlayan deneyinin dışında, faşizmin uluslararası bir yanı vardır. Savaşın zararlarını kendi ödemek zorunda kaldığını görünce, burjuvazi baş kaldırmış, korunma yolunu faşist diktatörlükte bulmuştur. Özgürlüklerini bütün gücünüzle savununuz ! »

Faşizmin genel olarak demokrasiye karşıt oluşu, hümanizm konusunda da belirir. Faşizm; bireyin, tek başına insanın değerine inanmaz., Faşizm için, önemli olan kişiler ve onların özgürlükleri değil, bu kişilerin birleşmesiyle ortaya çıkan bütündür. Bu bütün karşısında, birey önemsizdir, bütün uğruna kolayca harcanabilecek bir varlıktır.

Bu bakımdan, faşizmle sosyalizm arasında da bir çelişme ortaya çıkmaktadır. Çünkü, sosyalizmde de. sonuçsal amaç bireydir. Sosyalizm de, bireyi her türlü ekonomik baskıdan kurtarmak ve tam anlamıyla özgür bir duruma getirmek amacındadır.

Faşizmi, diğer politika öğretilerinden ayıran bir özelliği de, faşizmin usdan (akıldan) çok, us dışı kavramlara dayanmasıdır. Gerek demokrasi, gerek sosyalizm, ilkelerini haklı çıkarabilmek için usa uygun kanıtlara dayanmak isterler. Buna karşılık, faşizm, usa değil, duygulara dayanır. Bir takım mitoslar yaratarak halkı korkutup sindirmeye, ya da coşturmaya önem verir.

Faşist görüş, aslında dine de karşıdır. Faşist dünya görüşü, devletin; hukukun ve ahlâkın yaratıcısı olduğunu ileri sürmektedir. Bunu ileri sürme-

si, her zaman ahlâkî değerlerin kaynağı olarak kabul edilegelen dinlere, insan hakları ve tabiî hukuk doktrinine aykırı düşer.

Ama, faşistler, katolikliğin Italya'daki geniş etkisini gözönünde tutarak, kilise ile birleşmeyi hesaplarına uygun bulmuşlardır. Kilise de kendi açısından asıl düşmanlarına karşı faşizmle işbirliği yapmayı kabul etmiştir. Mussolini 1922 yılında verdiği bir söylevde, « faşizmin amacı, gökteki Tanrıyı ve yeryüzündeki dini yadsımak değildir, bu yolsa olsa materyalistlerin amacı olabilir » demekteydi. Kiliseyle Faşizm materyalist sol akıma karşı birleşmişlerdir.

1929 yalında Faşist rejimle Papalık arasında yapılan Latran anlaşması Katolikliğin, tek devlet dini olduğunu doğrulayarak ittalyanj faşizmi ile katolik kilisesi arasındaki uzlaşmayı bir belgeye bağlamış oldu.

FAŞİST DEVLET VE DEVLET ÖRGÜTÜ

Faşist devlet anlayışı, devletin ululaştırılmasına dayanır. Faşizmde, devletin esenliği (selâmeti) her şeyden önce gelir. Ulusal iradeyi gösteren bu mistik varlık karşısında bütün diğer çıkarlar feda edilir. Devlet kişi için değil, kişi devlet için vardır. Kişi, devlet için yaratılmıştır. Tek başına ele alındığında kişinin hiç bir değeri olamaz. Kişi, ancak kollektif bütünün bir parçası olarak bir değer kazanabilir.

Faşist devlet, şu ya da bu sınıfın veya zümre-

nin değil, bütün ulusun devleti olmak iddiasındadır. Faşist devlet, toplum içindeki sınıfları ulusal bir uyuşuma kavuşturduğunu ileri sürer.

Faşizm, devlet dışında bir hukuk kaynağı kabul etmez. Hukuk kaynağı olarak ancak devlet vardır. Hukuk, devletin buyruğu altındadır.

Faşist devlet görüşü, 20. yüzyılın başında ortaya çıkan, sendikalist akımlardan esinlenmiştir. Sendikacılık akımı da; sendikayı parlamentoya, grubu bireye, üretimciyi (müstahsil) yurdaşa, bilinçli bir azınlığı pasif çoğunluğa üstün tutar.

İtalyan faşizmi, öğretisine uygun bir devlet örgütü kurmaya çalışmıştır.

Ancak faşist rejim, görünüşte 1848 Anayasasının kurduğu sınırlı monarşi düzenini değiştirmemiş, bu anayasayı yürürlükten kaldırmamıştır. Kral, bakanlar ve senato yine varlıklarını sürdürmektedirler. Ama bunların uygulamada hiç bir önemi kalmamıştır. Ayrıca, « Büyük Faşist Meclisi » , « Korporas-yonlar Ulusal Meclisi» gibi yeni devlet organları da kurulmuştur.

Faşist doktrin ve uygulamasında devlet örgütü ile faşist partisi kaynaşmış bir durumda olduğu için devlet örgütünün incelenmesine bu partiyi de katmak gerekmektedir. Öte yandan, Mussolini'nin durumunun kanunlarla sağlanması, büyük Faşist Meclisi, gençliğin faşist eğitimi ile yetiştirilmesi için

Ballila ve Avanguardia örgütleri kurulması gibi hareketlerin çoğu, anî durumların baskısı karşısında baş vurulan yollardır. Bunların kanunî nitelik ka-zanmaları, kurulmalarından sonra olmuştur.

Bu bölümde, faşist devlet örgütünü hukuk **açı**lından incelemeğe çalışacağız. Faşist devlet yapısının öğeleri olarak şef (duçe), bakanlar kurulu, parlamento, büyük faşist meclisi, korporasyonlar ve fa-fist partisi üzerinde durulacaktır.

ŞEF (DUÇE)

Faşizmin yürürlükten kaldırmadığı İtalyanın 1848 Anayasasına göre, yürütme erki kralın tekelindedir (Mad. 5) . Ancak, uygulamadaki durum, kralın ve diğer bütün devlet organlarının yetkilerinin ortadan kalkması ve her konuda yalnız şefin egemen olması sonucunu doğurmuştur. Bu şefin yetkileri yalnız yürütme alanında değil, yasama alanında da sınırsız denilebilecek bir genişliktedir.

Bu durum, faşist görüşüne tümüyle uygundur. Çünkü faşizme göre, 20. yüzyıl şefler çağıdır. Uluslar, kendi varlıklarının bilincine ancak, bu varlığı temsil eden olağanüstü adamın verdiği coşkunlukla erişmektedirler. Şef, yığınların nabzını duyan, onla-rın belirsiz duygularını açık fikirlerle belirten adam-dır. Mussolini, deneylerinin kendisine,'yığınların psi-koloj isine girmek ve belirli bir zamanda ne istedik

lerini, ne duyduklarını sezmek yeteneğini kazandırdığını ileri sürmüştür. Ona göre yönetmek, « bütün halkın yüreğinin çarptığım kendi yüreğinde duymak » tır. Bütün yetkileri elinde toplayan şefin yetkilerini, hiç bir organ sınırlayamaz. Mussolini tartışılmaz bir durumdadır. Adeta, yarı - tanrı olan bu şef; radyo, basın, sinema yoluyla her gün her yerde görülür. Coşkunluk yaratan törenlerde ulusun yanıl-maz önderi şef, övülür.

Şefin üstün durumu, hukuktan çok uygulamadan doğmuştur. Faşizmin, hukuka çok az saygısı vardır. Şefin yetkileri ile ilgili hukuk metinleri, sadece şefin uygulamadan doğan üstün durumunu desteklemek ve doğrulamak amacıyla yapılmıştır.

Faşist İtalyada şefin yetkileriyle ilgili en önemli iki yasa vardır. Bunlardan biri yürütme organının hukuk kuralları koymasıyla ilgili 31 Ocak 1926 tarihli yasadır. Bu yasaya göre, kral - kararnamesi yolu ile yasa gücünde kararnameler yayınlanabilecektir. Bu yetkinin kullanılması başlıca iki biçimde sınırlandırılmıştır, a) Kanunun hükümete vekâlet vermiş olması durumunda, bu yetki, verilen vekâlet sınırı içinde kullanılabilecektir, b) « İvedelik» ve « kesin gereklilik » durumlarında bu yetki parle-mentonun siyasal nitelikteki denetlemesi altında kullanılacaktır.

Bu yasaya göre, krala 1848 Anayasasının 6. maddesi ile verilmiş olan «yasaların uygulanma-

sıyla ilgili kararname ve tüzükleri yapmak» yet-yet-kileri genişletilmiş ve { yasa gücünde kararname}çı-kararname » çı-karmak yetkisi de verilmiş olmaktadır. Yasanın bi-rinci maddesine göre, bu « yasa gücünde kararname-ler» Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra ve Danıştayın uygun oyu alınarak yayınlanabilecektir.

Uygulamada bu sınırlamaların hiç bir etkisinin olmıyacağı, faşizmin kurduğu düzenin niteliğinden açıkça anlaşılmaktadır. Faşist yönetimde kral siyasî hayattan silinmiş durumdadır. Kral durumunun üs-tünlüğünü daha faşizm ortaya çıkmadan önce yitir-miş bulunuyordu. Bu bakımdan, bakanlar kurulu istediği bir yasa - kararnameyi yayınlamakta bu yönden hiç bir güçlükle karşılaşmayacaktır. Bakanlar kurulu ise tamamen, parti şefi ve başbakanın otoritesi altındadır. Şef, partiyi, egemenliği altında bulundurmakta ve birkaç bakanlığı birden elinde tutabilmektedir.

Öte yandan, parlamentonun kuruluşunda da parti ve hükümet başkanı egemendir. Bu bakımdan, parlamentoya verilmiş olan siyasal nitelikteki denetleme yetkisinin de uygulamada bir değeri,yoktur.

Şefin yetkilerini hukuk kalıbına koyan diğer, yasa, birinci bakan ve devlet sekreteri olan hükümet şefinin görev ve yetkileri konusundaki 24 Aralık 1925 tarihli yasadır. Bu yasaya göre, hükümet şefi-

nin isteği olmaksızın hiç bir tasarı iki meclisten birinin gündemine konulamaz.

Böylece hükümet şefi, ileride göreceğimiz gibi parti yoluyla parlamentonun seçiminde egemen olduğu gibi, parlamentonun görüşeceği yasalara da kesin olarak egemen olmaktadır. Daha önce yürürlüğe giren bu yasayla, hükümet şefi parlamentonun elini kolunu bağlamış durumda iken yukarıda sözünü ettiğimiz, yasa - kararname yapma yetkisini veren 1926 tarihli kanunun niçin gerekli görüldüğü pek anlaşılamamaktadır. Hükümet şefinin parlamentonun görüşmelerine bütünüyle egemen bir durumda iken ayrıca bir de yasa - kararname yayınlama yetkisini eline alması, iki biçimde açıklanabilir : a) Bu, Mussolininin parlamentoyu hafife almasının bir sonucudur. Çünkü Mussolini parlamentonun, hiçbir zaman hoşuna gitmediğini söylemektedir. Mussoliniye göre parlamento, zamanı geçmiş, eskimiş bir kurumdur. b) Bu durum tamamen pratik gereksinmelerin bir sonucudur. Parlamento, her ne kadar denetim altında ise de, yavaş işleyen bir kurum olarak görülmüş ve yetkileri çekilip alınıverilmiştir.

Ayrıca mahallî idarelerin tamamiyle merkeze bağlanması da şefin yetkilerini arttırmıştır.

BAKANLAR KURULU

Bakanları, hükümet şefinin teklifi üzerine kral atar ve görevine son verir. Bunlar, bakanlıklarıy-

la ilgili işlerden dolayı krala ve hükümet şefine karşı sorumludurlar.

Bakanlar arasındaki uyuşmazlıkları, hükümet şefi çözer. Hükümet sefi bir veya birkaç bakanlığı elinde bulundurabilir. Bu durumda, hükümet şefi, bakanlığa ait bulunan yetkileri kullanmağa siyasi danışmanını vekil edebilir.

Bakanlar kurulu, hükümet şefinin çağrısı üzerine toplanır. Bakanların uygulamada hiç bir önemi yoktur. Yürütme işlerinde bakanlar, birer danışman durumundadırlar.

PARLAMENTO (KORPORATİF MECLİS)

Faşizm, modası geçmiş bir kurum olarak gördüğü parlamentoyu 17 Mayıs 1928 tarihli bir yasayla yeniden düzenlemiştir. Bu, « Siyasî temsilin düzeltilmesine dair yasa » adını taşır. Milletvekilleri bu yasaya göre yine halk oyu ile seçilmekte iseler de, gerçekte bu, demokratik anlamdan çok uzak bir seçim sistemidir. Bu yasaya göre, İtalya'nın bütünü bir tek seçim çevresidir. Milletvekili adayları şöyle tes-bit olunur :

Milletvekili adayı teklif edebilmek yetkisi, yasayla onaylanmış sendika ve konfederasyonlara tanınmıştır. Yasa, bu kurumların her birinin ne oranda aday teklif edeceğini belirtmiştir. Yasayla onay-

lanmış bu sendika ve konfederasyonlar, seçilecek milletvekili sayısının bir katı tutarında adayı, Büyük Faşist Meclisine teklif ederler.

Halk oyuna sunulacak, milletvekili listesini, Büyük Faşist Meclisi hazırlar. Büyük Faşist Meclisi, bu listeyi hazırlarken, sendika ve korporasyonların teklif ettiği isimlerle bağlı değildir. Bu isimler dışında, bilim, askerlik, sanat gibi alanlarda ün yapmış kişilere de milletvekili listesinde yer verir.

Böylece, Büyük Faşist Meclisi, bütün İtalya için bir tek seçim listesini hazırlamış olur. Bu liste görkemli (tantanalı) bir biçimde açıklanır, halkın oyuna sunulur. Bu sunuluşun biçimi, çok ilginçtir. Seçmen, üzerinde « Ulusal Büyük Faşist Meclisi tarafından düzenlenmiş olan milletvekilleri listesini tasvip ediyor musunuz? » yazılı puslanın altına, « evet» ya da « hayır » yazacaktır.

Kanuna göre, « hayır » diyen seçmenler « evet » diyenlerden çok olursa, Büyük Faşist Meclisi listeyi yeniden gözden geçirerek ikinci bir kere halk oyuna sunar. Bu ikinci seçimde yine «hayır» oyları, «evet» leri aşarsa Büyük Faşist Meclisi üçüncü bir liste düzenler. Bu üçüncü liste artık halk oyuna sunulmaz.

Bu listeye girenler, doğrudan doğruya seçilmiş sayılırlar.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, uygulamada Büyük Faşist Meclisince düzenlenmiş olan listenin halk tarafından kabul edilmemesine aşağı yukarı olanak yoktur. Yasa böyle uzak bir ihtimali de göz önünde bulundurmuş, Büyük Faşist Meclisince düzenlenen listenin halkça iki kere reddedilmesi durumunda son sözün, Büyük Faşisti Meclisinde olduğunu açıkça belirtmiştir. Bu bakımdan, halkın, listeyi reddetmesinin bir anlamı yoktur.

Aday gösterilmeleri bakımından, yerlerini tamamen Büyük Faşist Meclisine yani faşist partisine borçlu olan milletvekillerinden meydana gelen parlamentonun uygulamada hükümete herhangi bir güçlük çıkarmıyacağı açıktır.

Tamamen faşist partisinin egemenliği altında bulunan Korporatif Meclisin yanında, üyeleri kralca tayin olunan Senato da varlığını devam ettirmektedir. Bu organın uygulamada hiç bir rolü yoktur.

BÜYÜK FAŞİST MECLİSİ

Faşizmin tek - parti ve devletle kaynaşmış parti görüşünün bir ifadesi olan bu meclis, 9 Aralık 1928 tarihli yasayla hukukî bir nitelik kazanmıştır. Üyeleri bakımından tamamen bir parti mecli-

si olan bu kurum, böylece bir devlet organı durumuna girmiş bulunmaktadır.

Bu meclisin başkanı, hükümet şefidir. Gerekli gördükçe meclisi toplantıya çağırır, gündemi düzenler (Madde 2) .

Meclisin sekreteri faşist partisi sekreteridir.

Üyeler, faşizmin iktidara gelmesine hizmet edenler, Roma yürüyüşünü yöneten önderler ve yüksek memurlardır.

Üyelere dokunulmazlık tanınmıştır. Anayasa niteliğini taşıyan bütün konularda, Büyük Faşist Meclisinin oyunun alınması gereklidir (Madde 12) . Ayrıca, kanunun belirttiği durumlarda bu meclis yasama görevi yapar. Ekonomik, sosyal yasalar ve ulusal çıkarı ilgilendiren konularda hükümet şefinin danışma organıdır (Madde 1) . Yukarıda gördüğümüz gibi, halk oyuna sunulacak milletvekilleri listesini hazırlamak da bu meclisin görevidir (Madde 11) . Büyük Faşist Meclisinin ayrıca faşist partisinin yönetimi ile ilgili yetkileri de vardır.

KORPORASYONLAR

Faşizm, devletin dışında her hangi bir grup kabul etmediği için bağımsız sendikalara da yer vermiyordu. Faşizmin ekonomik görüşünü incelerken de açıklamaya çalıştığımız gibi, faşizm devleti her türlü ekonomik çıkarları uzlaştırıcı bir kurum ola-

rak görmekte ve ekonomik düzende «ulusal bir uyuşum » kurmağa çalışmaktadır. Faşizmin bu uyuşumu kurmak bütün öğelerini devletin sıkı denetimi altında bulunan bir örgütte birleştirmek faşizmin amacı olmuştur.

Faşizm, korporatif sistemini yavaş yavaş kurmuştur. Bu işde, önce bağımsız sendikaları ortadan kaldırıcı bir yol tutulmuştur. Bağımsız sendikalar yasalarla ve yasa dışı baskılarla yavaş yavaş ortadan kaldırılmıştır. Böylece, işçi sınıfının bağımsız örgütler kurmasına ve bilinçlenmesine engel olunmuştur.

3 Nisan 1926 tarihli kanunla sendikalar «yasayla onaylanmış» olanlar ve olmayanlar şeklinde iki bölüme ayrılmışlardır. Bir sendikanın «yasayla onaylanmış » olabilmesi için, aranan diğer koşulların yanında yöneticilerinin « sağlam ulusal bağlılık inancası (teminatı) » göstermeleri gerekir. Bu kanunun getirdiği en önemli hüküm, her iş kolunda işverenler ve işçiler için yalnız bir tek sendikanın yasayla onaylı olabileceği hükmüdür. (Madde 6) . Böylece her iş kolunda bir tek olmak üzere ayrıcalıklı (imtiyazlı) sendikalar yaratılmış olmaktadır. Yasayla onaylanmış sendikalar, kendi bölgelerinde, üyesi olsun olmasın kendi dallarındaki bütün işçileri veya işverenleri temsil eder. Üyesi olsun olmasın kendi iş kolundaki bütün işçiler ya da işveren-

lerin komün vergilerinin toplanması usulüyle aidat toplayabilir (Madde 5) .

Bu durum, Büyük Faşist Meclisince kabul olunan Çalışma Bildirisinde de belirtilmektedir. Bu bildirinin 3. cü maddesi « sendika ve meslek örgütleri serbesttir, fakat sadece yasayla onaylanmış ve devletin denetimi altındaki sendikanın, kendi iş koluna girenler için ortaklaşa iş sözleşmeleri yapmaya, üyelerine yüküm yüklemeye ve bunlara karşı kamu yararına görev yapmaya hakkı vardır » demektedir.

Böylece, bağımsız sendikaların ortadan kaldırılması için yasa yoluyla açık bir baskı yapılmaktadır. Öte yandan, 3 Nisan 1926 tarihli kanun lokavt ve grevi de yasaklamaktadır. Bu kanunla iş uyuşmazlıklarının çözülmesi için iş mahkemeleri de kurulmuştur.

Ancak, 1926 ve 1927 tarihli bu belgelerde kurulması öne sürülen korporasyonların kurulmasıyla ilgili kanun ancak 1934 de çıkmıştır. Korporasyonlar kurulmadan önce « Korporasyonlar Ulusal Meclisi » kurulmuş bulunuyordu. Korporasyonlar Ulusal Meclisi'nin görevi, korporatif sistemin gelişmesine ve ulusal ekonominin gereklerine uygun olarak, Çalışma Bildirisindeki ilkeleri gerçekleştirmek amacıyla çalışmak ve yasa teklifinde bulunmaktı.

Böylece, uzunca bir hazırlık döneminden sonra

5 Şubat 1934 tarihli, Korporasyonların kuruluşu ve görevleri yasası kabul edildi.

Korporasyonlar hükümet başkanmın kararnamesiyle kurulur ve aşırı ölçüde merkeziyetçi bir rejime bağlıdırlar. Bir çok meslekleri içine alan her ekonomik faaliyet kolu için, biri patronların, biri işçilerin olmak üzere iki sendika federasyonu vardır. Her ekonomik faaliyet kolundaki bu iki sendika federasyonu bir korporasyon teşkil eder.

Bütün İtalya böylece 22 korporasyona ayrılmış bulunuyordu. Bu korporasyonlardan, örneğin tahıl korporasyonu, buğday yetiştirmek, değirmenlerde öğütmek ve ekmek pişirmek gibi çeşitli iş kollarıyla ilgili herkesi içine alıyordu.

Hükümette de bir korporasyonlar bakanlığı kurulmuştu.

Sonuç olarak ortaya çıkan tablo şöyledir. Bir yanda işçiler sendikalar, federasyonlar ve konfederasyonlar biçiminde örgütlenmişler, bunlara karşılık işverenler de paralel sendika, federasyon ve konfederasyonlar kurmuşlardır. Bu iki grup arasında uzlaştırıcı durumda devlet örgütü yer almıştır. Devletin bu işle ilgili örgütünün başında, Korporasyonlar Bakanlığı vardır. Bundan sonra, Korporasyonlar Ulusal Meclisi, işçi ve kapitalistlerin temsilcilerini içine alan 22 korporasyon ve iş mahkemeleri yer alır.

Böylece, devlet işçiler ve kapitalistler arasında

yer alarak anlaşmazlıkları çözücü bir görev almaya çalışmaktadır.

Ancak, faşist devletin bu uzlaşmayı gerçekleş-tirebildiği söylenemez. Gerçi, korporasyonlar içinde hem işçiler, hem işverenler toplanmak istenmiştir. Ama, hukuk alanında sağlanan bu birleşme, bunlar arasındaki ekonomik çelişmeleri ortadan kaldıramamıştır. Daha önce de gördüğümüz gibi, faşist devlet örgütünün işleyişi, her zaman çalışanların aleyhine sonuç vermiştir.

FAŞİST PARTİSİ

1922 de Roma yürüyüşü sonucunda Mussolini-nin iktidara geçmesine kadar, Faşist Partisi genel seçimlerinde bir başarı gösterememişti. Faşist partisi için önemli olan, serbest seçimlerde halk oyunu kazanmak değil, disiplinli bir örgüt kurarak iktidarı zorla ele geçirmekti. Daha önce de gördüğümüz gibi faşistler, çeşitli olayların yardımıyla bu amaçlarım gerçekleştirdiler.

Faşist Partisi, iktidara geldikten sonra faşist doktrinini yavaş yavaş devlet örgütüne egemen kılmıştır. Bu arada partinin devlet örgütüyle kaynaştı-rılmasına çok büyük önem verildi. Bu, gerek uygulama yoluyla gerek yasalarla gerçekleştirildi.

Faşist Partisi daha ilk mücadele yıllarında disiplinli bir milis örgütü kurmuştu. Hücre örgütünün

bir komünist buluşu olması gibi, milis örgütü de bir faşist buluşudur. Parti gençlik örgütlerinin yöneticileri devletçe tayin edilir. Gençlerin partiye alınmaları, askere gitmeye benzetilmiştir. Aynı yıl doğmuş olanlar, hep birden, aynı günde partiye girerler.

8-14 yaş arasındakiler. Ballila, 14 -18 yaş arasındakiler Avanguardia örgütlerine alınırlar. 18 - 21 yaştakiler için kurulan genç faşistler örgütünden de geçildikten sonra, yemin edilir ve parti üye kartı kazanılır.

Yeminde, Duçe'nin emirlerine hiç soru sormadan uymaya, gerekirse faşizm uğruna kanını dökeceğine Tanrı ve İtalya adına söz verilir. 1922 ye kadar partiye kolayca üye olunabiliyorken bu tarihten sonra giriş sıkı denetime bağlanmıştır.

Partide "tam bir disiplin vardır. Kuramsal olarak bile, aşağıdan yukarıya bir nitelik yoktur. Partide sadece yukarıdan gelen buyruklar söz konusudur.

17 Kasım 1932 tarihli kral kararnamesiyle yayınlanan parti statüsünün birinci maddesine göre, Ulusal Faşist Partisi, Duçenin emrinde ve faşist devletinin hizmetinde bir milis örgütüdür.

Parti statüsüne göre Ulusal Faşist Partisi, Duçe'nin yüksek yönetimi altında Büyük Faşist' Meclisinin verdiği direktiflere uyarak kendine bağlı kurumlar ve bunların şefleri aracılığıyla çalışır.

Faşistlere göre, Faşist Partisi, Devlet iktidarlarının normal örgütü yanında, devleti halk yığınlarına yaklaştırmak, bu yığınların derinliklerine işlemek, onları canlandırmak, ekonomik ve ruhsal hayatlarına daha yakından özen göstermek, gereksinimlerinin ifadesi olmak amacına yönelmiş çeşitli kurumları kapsayan bir örgüttür.

Görüldüğü gibi, Faşist Partisi, çok partili rejimlerde görülen siyasî partilerden çok değişik bir örgüttür. Faşist Partisinde tam bir askerî disiplin vardır. Her şey, yukarıdan gelen buyruklara uyularak yürütülür.

İKİNCİ BÖLÜM

İTALYA DIŞINDA FAŞİZM

ALMANYA

(Nasyonal - Sosyalizm)

Alman Nasyonal Sosyalizmi, İtalyan faşizminden sonra ortaya çıkmış, **aslını** aşan bir taklit olmuştur.

Nasyonal - Sosyalizm hareketini incelemek, bir mitosun doğuşunu incelemektir. Bu mitos, bir çöküş anında ortaya çıkmış ve bu çöküşe engel olmuştur.

Nasyonal Sosyalizme yol açan çöküş, Birinci Dünya Savaşından yenik çıkmış Almanya'nın içine düşmüş olduğu durumdur. İtalyan faşizminde olduğu gibi Nasyonal Sosyalizmin ortaya çıkışında da sosyal, politik ve ekonomik bunalımlar baş rolü oynamıştır. Bu bunalımlardan sıkıntıya düşmüş olan orta sınıf, Hitler'in kişiliğinde, kendine bir kurtarıcı yaratmıştır.

65 Fr. 5

FAŞİZM

1918 yılında Hitler, Münich'te önemsiz bir parti olan Alman İşçi Partisinin yürütme komitesine yedinci üye oldu. Halk yığınları karşısında rahatlıkla konuşan, yığınları harekete getiren bir insandı. Çevresinde tanınmaya başlayınca, partinin adını Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi olarak değiştirdi. 25 Şubat 1920 de Nasyonal Sosyalist Partisinin yaptığı ilk toplantılardan birinde Hitler, 25 maddelik bir program ilân etti.

Bu programda, Alman ırkının üstünlüğü açıkça ileri sürülmüş, eğitim sisteminin devlete saygı esasına göre kurulacağı, pratik bilgilere önem verileceği belirtilmişti. Bu programda, parlmanterizm soysuz-laşmış bir sistem olarak gösterilmiştir. Programa göre, basındaki yahudi ve materyalist öğeler temizlenmeli, gerçek bir Alman basını kurulmalıdır. Roma kaynaklı! evrensel ve materyalist hukukun yerini Cermen hukuku almalıdır. Devlet merkezîleştirilme-lidir. Din özgürlüğü, Cermen ırkına zarar getirmemek şartıyla tanınmalıdır. Bütün Almanlar, aynı devlet içinde toplanmalıdırlar. Alman ulusu, Ver-say andlaşmasının yüklediği yükümlerden kurtarılmalı, diğer uluslarla eşit duruma getirilmelidir. Savaştan sonra Almanya'dan alınmış olan eski sömürgeler Almanya'ya geri verilmelidir. Sosyal alanda, sağlam bir orta sınıf kurulmalıdır.

Hitler böylece Nasyonal Sosyalizmin ilkelerini açıklamış oluyordu. Nasyonal Sosyalizm, başlangıç-

ta, 25 madde programındaki « sağlam bir orta sınıf » ilkesine uyarak, küçük işletmelere taraftar gibi görünmüştür. Nasyonal Sosyalizm, öte yandan « kendi kendine yeterli bir ekonomi » kurmak istemiştir. Ancak, Almanya'da dünya piyasalarına mal satmak için kurulmuş olan büyük işletmeler karşısında bir yenilik getirememiştir..

Nasyonal Sosyalist Partisi, kurulduğu sıralarda sosyalist bir takım eğilimler de göstermiş, ya da böyle görünmeyi başarmıştır. Ancak, iktidara geldikten sonra, sosyalist eğilimler ortadan silinmiştir.

Nasyonal Sosyalist Partisinin ekonomi uzmanlarından Feder, malî kapitalle sanayi kapitali arasında bir ayrım ileri sürmüştür. Feder'e göre, malî kapital, yahudilerin elinde bulunmaktadır. Sanayi kapitali ise Alman ve aryen ırkın elindedir.

Nasyonal Sosyalizm, böylece uluslararası kapitale karşı, ulusal kapitali savunmak ve korumak eğilimi göstermektedir.

Nasyonal Sosyalizmin taraftarları günden güne çoğalıyordu. Bundan cesaret alan Hitler, 1923 yılının kasım ayında General Ludendorff ve bir çok eski askerle anlaşarak Münich şehrini zorla ele geçirmeye kalkıştı. Hitlerin niyeti Bavyera federe devletinin başına geçmek, arkasından da federal devlete karşı ayaklanmaktı. Ama, Müniche yürüyüş, gü-

lünç bir macera olmaktan ileri geçmedi. Nasyonal Sosyalist Partisi kapatıldı, Hitler cezaevine konuldu.

Cezaevinde rahat bir hayat süren Hitler, Nasyonal Sosyalizmin temel kitabı olan Kavgam (Mein Kampı) adlı kitabı burada yazdı.

Nasyonal Sosyalizm, Almanya'da yayılmağa devam etti. Bu hareketin yayılmasını kolaylaştıran çeşitli nedenler vardı. Enflasyon, orta sınıfı proletarya durumuna düşmeye zorluyordu. Alman orta sınıfı, geçmişe dönük, disiplin ve hiyerarşiye alışkın ve muhafazakâr bir sınıftı. Sosyalist eğilimlere karşı sempatisi olmayan bu sınıf, ayrıca önüne çıkan bir şefin arkasından gitmeye elverişli bir durumdaydı.

Öte yandan, Sosyal Demokrat Partisi iktidara katılmanın verdiği yorgunluk içindeydi. Bu partinin içindeki küçük burjuva öğeler, partinin hareketsizliğini arttırıyorlardı. Ayrıca, yüzyıllardır otoriter bir rejimde yaşamış Alman halkı Weimar anayasasının kurduğu klâsik demokratik rejime kolay kolay alışamamıştı. Ekonomik bunalımların da bu sıralara rastlaması, işçi sınıfı devriminin 1919 da sol akımın en kuvvetli olduğu günlerde yenilgeye uğraması, halkı yeniden otoriter bir rejime hazırlamıştı.

Tekrar kurulan Nasyonal Sosyalist (Nazi) partisi 1929 dan sonra Reichstag'ın (Parlamento'nun) önemli partilerinden biri oldu. Önceleri Hitler'i önemsemiyen Cumhurbaşkanı Hindenburg, yasa

dışı yollara da sık sık başvurarak kuvvetini arttıran nasyonal sosyalist, hareketi Hitleri şansölyeliğe (başbakanlığa) atadı. Şubat ayı içinde, Reichstag binasında büyük bir yangın çıktı. Mükümet bunun bir komünist işi olduğunu ileri sürdü. Ancak Amerikalı yazarlar Munro - Ayearst ve W. Shirer'in de belirttikleri

daha kuvvetlidir. Naziler bu yangını propagandalarında geniş ölçüde kullanarak baskılarını arttırdılar.

Hitler, mart ayında yeni bir seçime gitti. Bu seçimde naziler en geniş bir biçimde korkutma, sindirme ve hile yollarına başvurmalarına karşın oyların sadece yüzde 44 ünü alabildiler. Naziler, parlâmentodaki 647. sandalyadan 288 ini kazanabildiler.

Kendilerine yakın olan ve 52 sandalya kazanmış bulunan Milliyetçi parti ile bir koalisyon kurdular.

24 mart 1933 de, Reichstag Hitlerin istediği bir yasayı kabul etti. Bu yasa, kabineye, yasalar koyma yetkisini veriyordu. Böylece, gerek yürütme, gerek yasama gücü Hitlerin eline geçmiş oldu.

Öte yandan, 1934 Ağustosunda, Hindenburg'un ölümü üzerine, Cumhurbaşkanlığı ve şansölyelik makamları birleştirildi. Ve her ikisini de Hitler üzerine aldı. Daha önce, bütün muhalefet partileri ka-

patılmış, sendikalar yasa dışı ilân edilmiş, kişi özgürlükleri ortadan kaldırılmıştı.

Böylece, Nazi rejimi tam anlamıyla otoriter bir rejim durumuna girdi. Bu rejim, Almanya'nın İkinci Dünya Savaşındaki yenilgisine kadar sürdü.

Nasyonal sosyalist hareketini, orta sınıftan başka soylular, büyük endüstriciler ve bir kısım işçiler de desteklemiştir.

Özellikle Krupp ve Thyssen gibi endüstri kralları nasyonal sosyalist hareketin gelişmesi için büyük yardımlarda bulunmuşlardır. Endüstri krallarının nasyonal sosyalistlere yardım etmelerinin nedeni nasyonal sosyalistlerin komünizme karşı savaşmaları ve silahlanmaya verdikleri önemdir.

Nasyonal sosyalistlerin ileri sürdüklerine göre, bu hareket yukarıdan değil aşağıdan gelmiştir. Çünkü, temel düşünleri ve sloganları halkın en aptal olanlarının bile anlayabileceği kadar açıktır. Nazilere göre, bu temel düşünlerin bu kadar açık oluşuna, ancak halkla ilgisi kesilmiş olan aydınlar şaşar.

Alman Nasyonal sosyalist rejimi, daha iktidara gelmeden önce, görüşleri belirlenmiş bir öğretiye dayanır. Bu bakımdan italyan Faşizminden ayrı bir özellik gösterir. Yukarıda da gördüğümüz gibi, İtalyan faşizmi öğretisini daha çok deneylere dayandırmış ve iktidara geldikten sonra tamamlamaya çalışmıştır.

Alman Nasyonal Sosyalist öğretisinin dayandığı başlıca öğeler, ırkçılık, sosyalizm ve milliyetçilik halk ve Führer'dir.

Irkçılık: Nasyonal Sosyalizm, bazı ırkların başka ırklardan üstün olduğunu ileri sürer. Bunu bir bilimsel gerçek olarak kabul eder. Üstün ırkların başında kuzeyli aryen ırk gelmektedir. Aşağı ırkların başında da yahudiler ve renkli ırklar vardır.

Nasyonal Sosyalizm öğretisine göre, ırklar arasındaki bu eşitsizlik düzenine uyulmazsa insanlık, büyük felâketlerle karşılaşacaktır. Ayrıca, ırkların karışması yani melezlik de insanlığın dejenere olmasına yol açar. Nasyonal Sosyalistlere göre, melezliğin getirdiği bozulma Fransa'da görülmeğe başlamıştı.

Nasyonal Sosyalistler, zamanla politik nedenlerin etkisi altında, Japonlarla dostluk kurmak zorunda kalınca, ırk konusundaki görüşlerini değiştirmişler ve renkli ırkların aşağı ırklar olduğunu ileri sürmemeğe başlamışlardır.

Irklar arasındaki eşitsizlik anlayışı uygulamada en açık biçimde yahudi düşmanlığında görülmüştür

Sosyalizm ve Milliyetçilik: Hitlerin Sosyalizmi, Marxcı bir sosyalizm değildir. Tersine, Marxcı sosyalizmi en büyük düşmanlarından biri olarak görür. Çünkü Marxcılık maddeciliğe dayanan ve enternasyonalist bir öğretidir. Nasyonal Sosyalizm

ise, maddeciliğe karşıdır ve aşırı bir milliyetçiliğe dayanır. Bu bakımdan, bu iki öğreti arasında çok büyük aykırılıklar olduğu açıkça görülmektedir. Kari Marx'ın bir yahudi oluşu bile, onun kurduğu öğretiye Hitlercilerin düşman olması için yeter bir nedendir.

Hitlerciler Marxcılığa düşman olmakla birlikte Marxcılığm ne olduğunu iyice anlamamış görülmektedirler. Fransız kamu hukuku profesörlerinden Ve-del, Hitlerin «Kavgam» adlı kitabında ileri sürdüğü fikirlerden, onun Marxist maddeciliğin ne olduğunu anlamadığı sonucunu çıkarmaktadır. Hitlere göre, Marxist maddecilik hazza ve aşağılık içgüdülere dayanmaktadır. Vedel, bu yorumu «çocukça» bulmaktadır.

Nasyonal Sosyalizm, Almanya'nın büyük bir ekonomik kriz içinde bulunduğu bir dönemde ortaya çıkmış ve Almanya'yı bu krizden kurtarmıştır. Bu bunalımın atlatılmasında planlı ekonominin büyük rolü olmuştur. Ama, bu plânlı ekonominin dayandığı ilke «tereyağı yerine top» olmuştur.

Halk ve Führer: Bilindiği gibi, batı demokrasisi anlayışı içinde de halk kavramı önemli bir yer tutar. Ama Nasyonal Sosyalizmin dayandığı «halk» anlayışı demokrasilerin halk anlayışından değişiktir. Bu halk kavramı mistik bir kavramdır.

Führer, en geniş bir biçimde ululaştırılmıştır. Halkla Führer arasındaki ilintiler normal bir dev-

let başkanının halkla olan ilintisine benzemez. Bu, bir komutanın askerleriyle olan ilişkisi gibi de de-ğidir. Führerle halk arasındaki ilişki, usa değil us dışı, mistik bir takım kavramlara dayanır. Führer, ulusun bütün' isteklerini benliğinde duyar, ulusun tarihsel kaderini o belirler ve verdiği buyruklara tartışmasız uyulur.

Halkla Führer arasındaki ilişkileri somut olarak gerçekleştiren araç, plebisittir. Führer, kendisinin istenip istenmediğini, plebisitlerle doğrudan doğruya ya da dolambaçlı yollardan halktan sorar ve yetkiler ister. Daha önceden özenle hazırlanmış propaganda düzenleri, plebisitlerde her zaman Füh-rer'in büyük bir çoğunlukla desteklenmesi sonucunu verir. Bu durumda, devlet mekanizması, Füh-rer'in elinde bir araçtan başka bir şey olmamaktadır.

Nasyonal sosyalist devletin özellikleri üzerinde de kısaca durmamız yerinde olacak. Nasyonal sosyalizme göre, devletin kendine özgü bir görevi vardır. Nasyonal sosyalist devlet, anti-liberaldir, anti-par-lamenterdir ve partilere karşıdır. Bu devlet, mistik bir şefin (führer'in) yönetimindedir. Führer'le halk arasında ilintiyi sağlayacak tek bir parti vardır. Bu da nasyonal sosyalist partisidir.

Nasyonal sosyalizm, eşitliğe karşıdır ve anti-marksisttir. Nasyonal sosyalist devlet hiyerarşiye dayanır, korporatif yapılıdır.

Nasyonal sosyalizmin milliyetçilik anlayışı, yumuşak bir milliyetçilik değildir. Nasyonal sosyalizm, aşırı ve saldırgan bir milliyetçiliğe dayanır.

Bu söylediklerimiz, nasyonal sosyalist devletle, faşist devlet arasında benzerlik olduğunu göstermektedir. Hitler, Mein Kampf adlı kitabında, Mus-solini'yi çok saydığını ve ondan esinlendiğini sakla-mamaktadır.

Ancak, faşist devlet görüşü ile nasyonal sosyalist (nazi) devlet görüşü arasında bazı ayrılıklar da vardır. Faşist devlet, klâsik «devlet - ulus» ikilisine dayanır. Totaliterdir ve kendi kendinin amacıdır. Devlet tanrılaştırılmıştır. Bu görüş, batı ve Roma düşüncesinin sürdürüldüğünü göstermektedir.

Oysa, Hitler'e göre devlet, kendi kendinin amacı değildir. Devlet, bir araçtır. Önemli olan, onun içeriğidir (muhtevasıdır). Tılsımı ve üstünlüğü olan varlık devlet değil, halktır «volk» ya da «volkstrum». Cermen anlayışına göre, halk, kan birliğine dayanan ırkî bir birimdir. İşte, devletin içeriği bu halktır. Devlet bu içeriğini muhafaza edebildiği sürece vardır. Böylece, devletin bir araçtan başka bir şey olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Hitler, Mein Kampf adlı kitabında, devletin amacının ne olduğunu açıkça göstermektedir. Devletin amacı, dışta yeni yaşama alanları ele geçirmek,

içeride de ırka dayanan yeni bir dünya görüşünü (Weltanschauung) gerçekleştirmektir.

İ S P A N Y A (Frankizm)

Frankizm, varlığını günümüzde de sürdüren bir rejimdir. Frankist İspanya'nın kurumları bir çok bakımlardan faşist İtalya'nınkileri andırmaktadır. Ama bu iki rejim arasında ayrılıklar da vardır.

Frankizm, fakir ve az sanayileşmiş bir ülkede kurulmuştur. Çağımız İspanyası, geçmişteki büyük ve güçlü İspanya'nın özlemi içindedir. Ama, İspanya, dünya politikasında birinci derecede rol oynayabilecek durumdan çoktan çıkmıştır. Bu yüzden fran-kizm'de, faşist İtalya'da görülen emperyalist eğilim yoktur.

İtalya'da faşizm, çok kan dökülmeden ve görünüşte de olsa hukukî yollardan iktidara gediği halde, frankizm ispanya'da önce bir hükümet darbesi sonra da uzun süren bir iç savaş sonucunda iktidara gelmiştir. Bu iç savaş, dünya politikasında, özellikle Avrupa'da önemli bir rol oynamış, o kuşağın aydınları üzerinde derin izler bırakmıştır.

İç savaşı kazanan frankist rejim, o günden bu yana hayli değişmiştir. Faşist bir rejimi tıpatıp uygularken yavaş yavaş bazı demokratik öğelere de yer verilmiş, monarşiyi tekrar canlandırma akımı kuvvetlenmiştir.

Frankist ideoloji, oldukça akışkandır (seyyaldir). Böyle olmakla birlikte frankizmin genel çizgilerini belirtmeye çalışalım.

1 — Frankist rejim, katolik kilisesine dayan maktadır. «Opus Dei» gibi din kurumları, rejim üze rine büyük etkiler yapmaktadır. Frankist ideoloji ruhî değerlere büyük önem vermektedir. Hıristiyan inançları savunmakta ve batının uygarlık getirici görevine inanmaktadır.

2 — Rejimin ikinci dayanağı ordudur. Gene ral Franko'yu ordu iktidara getirmiştir. Frankist rejim, düzeni sağlamak için orduya güvenmekte dir. Frankist görüş, hiyerarşi ve otoriteye dayan maktadır.

3 — Frankist düzen, bir özel mülkiyet düzeni dir. Sosyal hiyerarşi başka ülkelerdekinden hem da ha sert hem daha baskıcıdır. Çünkü İspanyol orta sı nıfı, Alman ve İtalyan orta sınıfından çok daha za yıftır. Bu bakımdan İispanya'da soylularla (asilzade lerle) ve büyük burjuvalarla emekçiler arasında de rin bir uçurum vardır.

4 — İspanyol dış politikası, nasyonal sosyalizm ve İtalyan faşizminin yenilmesinden sonra iki nok taya önem vermektedir. Birincisi «Hispanidad» dü şünüdür. Bu bütün güney Amerika ülkeleriyle dost luk ve kardeşlik anlamına gelmektedir. İspanyol dış politikasının ikinci ilkesi de arap ülkeleriyle dostluktur.

NENNI, Pietro — Vingt ans de fascismes Paris, 1960

OKANDAN, Recai G. — Umumî Amme Hukuku Dersleri, istanbul, 1959

PARKINSON, C. Nortcote — The Evolution of Political Thought, London, 1958

ROYA, Louis — Histoire de Mussolini Paris, 1926

SABİNE, George H. — A History of Political Theory, New-York

SİNANOĞLU, Nüzhet Haşim. — Faşizm ve onun Devlet Sistemi İstanbul, 1923

VEDEL, Georges — Droit Constitutionnel et Institutions Politi-ques (Licence 1 ere an-nee) 1959/60 ders notları

TOUCHARD, Jean — Histoire des Idees Politiques, Paris, 1959

WASSERMAN, Louis — Modern Political Philosophies and What They Mean Philadelphia, 1944

Encyclopaedia of The Social Sciences - « Fascism »
Encyclopedie Francaise- « Etat Moderne »

RONA AYBAY

KARŞILAŞTIRMALI

1961 ANAYASASI

— Metin Kitabı--

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını

Kitapta, Yeni Anayasanın her maddesinin altında, 1876 dan bu yana yapılan Anayasaların ve 27 Mayıs Devriminden sonra düzenlenmiş Anayasa tasarılarının ilgili maddeleri, küçük punto ile basılmış ; Anayasanın birbiriyle ilgisi olan maddeleri gösterilmiştir.

Kitabın amacı; Türk Anayasa Hukukunun eski ve yeni kaynaklarını, kolaylıkla karşılaştırmalar yapılabilecek bir biçimde sunmaktır.

Fiatı: 15.70

İsteme Adresi: P. K. 138 Beşiktaş, İstanbul

« FAŞİZM » İN BİRİNCİ BASISININ BASINDAKİ YANKILARINDAN

« ... Dr. Murat Sarıca ile Rona Aybay « Faşizm » adlı küçük, fakat özlü kitaplarında bu rejimin İtalya'da nasıl doğduğunu, nasıl geliştiğini ve nasıl teşkilâtlandığını çok güzel anlatmışlar... » (Milliyet, 11 Aralık 1962)

Çetin ALTAN

« Çok rahat okunan, son derece faydalı bir kitap... » (YÖN, 26 Eylül 1962)

Doğan AVCIOĞLU

« ... başarılı bir kitap... » (Cumhuriyet, 15 Ekim 1962) .

Dr. İsmet GİRİTLİ

« ... bu küçük kitapta, konunun iyi incelenmiş olmasından gelen bir açık - seçiklik var... Son günlerde sık sık kullanılır olan « faşizm » sözü hakkında açık - seçik bir bilgi edinmek isteyenlere bu küçük kitabı salık veririz... » (Vatan, 4 Temmuz 1962) .

Fethi NACİ

« Dr. Murat Sarıca ile Rona Aybay'ın yazdıkları « Faşizm » herkesin okuyup anlıyabileceği kadar sade yazılmış bir kitaptır... Murat Sarıca ile Rona Aybay, yetmiş beş sayfalık bir kitapçıkta, faşizm yönetimi ve felsefesi hakkında okuyucunun kafasında belirli ölçüler yaratabilmeyi başarıyorlar... » (Cumhuriyet, 19 Temmuz 1963) .

İlhan SELÇUK

« Zamanında bir kitap » (11 Temmuz 1962) .

«KİM» Dergisi

« Önemli bir kitap » (2 Temmuz 1962) .

«ZÜBÜK» Dergisi

FİATI 3 Lira

BOZAK Matbaası - İstanbul — 22 57 26